

مقایسه ویژگی های شخصیتی، امیدواری و میزان پذیرش اجتماعی در افراد دارای سوءمصرف

مواد و عادی

امین حسین نژاد بریس^۱، نازنین سلطانی^۲، عباس طریقی شادمهانی^۳، عارف اسدپور^۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف مقایسه ویژگی های شخصیتی، امیدواری و پذیرش اجتماعی در افراد دارای سوءمصرف مواد و افراد عادی انجام شده است.

روش: روش پژوهش از نوع توصیفی زمینه یابی است. جامعه آماری این پژوهش کلیه افراد مراجعه کننده به کلینیک های ترک اعتیاد (امید، سعدی و پرواز) و افراد عادی ساکن منطقه ۲ شهر رشت می باشد. بر اساس تعداد متغیرها و نوع تحقیق، تعداد ۱۰۰ نفر افراد دارای سوءمصرف مواد به صورت نمونه گیری هدفمند و ۱۰۰ نفر افراد عادی به صورت نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه های پنج عاملی شخصیت مک کری و کاستا (۱۹۸۵)، پذیرش اجتماعی کراون مارلو (۱۹۶۰) و سطح امیدواری اشنایدر و همکاران (۱۹۹۱) پاسخ دادند.

یافته ها: جهت تحلیل داده ها، ابتدا از آزمون t هتلینگ برای بررسی وجود یا عدم وجود تفاوت کلی بین دو گروه اقدام گردید و سپس جهت تعیین متغیرهای متمایزکننده دو گروه، تحلیل واریانس چند متغیره صورت پذیرفت و در نهایت برای تعیین موثرترین متغیرها بر تفکیک دو گروه، از رگرسیون لجستیک استفاده شد.

نتیجه: نتایج نشان داد افراد معتاد در چهار متغیر شخصیتی (برون گرایی، انعطاف پذیری، دلپذیر بودن و با وجدان بودن) میانگین کمتری نسبت به افراد عادی کسب کردند و در روان رنجوری نمرات بالاتری گرفته اند. همچنین نمره پذیرش اجتماعی بیانگر آن بوده که معتادین تحقیق حاضر به شدت از محیط خانواده و دوستان طرد شده بودند. دیگر نتایج حاکی از آن است که بین ویژگی های شخصیتی، سطح امیدواری و پذیرش اجتماعی در افراد معتاد و عادی تفاوت معنادار وجود دارد. یافته های رگرسیون لجستیک نیز حاکی از آن است، متغیرهایی که بیشترین سهم را بر تفکیک دو گروه داشتند به ترتیب شامل روان آزاده گرایی، پذیرش پایین اجتماعی، تفکر عامل و وجدان بودند.

با توجه به این که سه ویژگی تحقیق حاضر (شخصیت، امیدواری و پذیرش اجتماعی)، تبیین مناسب و حدود ۸۰ درصدی در تفکیک دو گروه عادی و معتاد داشته است، پیشنهاد می گردد در جلسات مشاوره و درمان معتادان، این ویژگی ها به طور همزمان مورد توجه جدی قرار گیرد.

^۱ - دانشجوی دکتری روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد تنکابن، تنکابن، ایران

^۲ - دانشجوی دکتری روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد تنکابن، تنکابن، ایران

^۳ - دانشجوی دکتری روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد تنکابن، تنکابن، ایران

^۴ - دانشجوی دکتری روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد تنکابن، تنکابن، ایران

پست الکترونیک nejad.amin@yahoo.com

کلید واژه: پذیرش اجتماعی، سوءمصرف مواد، سطح امیدواری، ویژگی های شخصیتی.

مقدمه

اعتیاد به عنوان یکی از معضلات اجتماعی، در جامعه به ویژه در جوانان شایع شده است که می تواند مضرات مختلف اجتماعی و بهداشتی مانند نابودی دارائی های شخصی، افزایش خشونت، خطر افزایش ایدز، بزهکاری، بیکاری، افزایش اختلالات روانی و افکار خودکشی را در پی داشته باشد (نقل از ریدو همکاران، ۲۰۰۹).

دامنه تاثیرات اعتیاد به مواد مخدر از آن رو حائز اهمیت است که عواقب وخیم آن تنها فرد معتاد را در بر نمی گیرد، بلکه همسر، فرزندان، خانواده و همکاران را نیز در بر خواهد گرفت. براساس گزارش سازمان ملل متحد تعداد مصرف کنندگان مواد بین جمعیت ۱۵ تا ۴۴ ساله در سراسر دنیا، ۲۰۰ میلیون نفر یا به عبارتی ۵ درصد کل جمعیت می باشد که از این تعداد ۱۶ میلیون نفر یا به عبارتی ۴ درصد جمعیت، مصرف کننده مواد هستند. طبق آمار تقریبی خوشبینانه اگر تعداد معتادان به مواد مخدر را فقط به ۴ نفر محدود کنیم قریب به ۸ میلیون نفر از مردم، مستقیم یا غیر مستقیم با مساله اعتیاد در تماس و یادگیری هستند. یقینا ابعاد زیان بخش اقتصادی - اجتماعی، فرهنگی ناشی از این معضل بر کسی پوشیده نیست (چیرلو ۱۳۷۸).

در ایران با ۷۴ میلیون جمعیت جوان که بیش از ۵۰ درصد زیر ۲۰ سال هستند، تعداد مصرف کنندگان مواد حدود ۲ میلیون نفر تخمین زده می شود. اعتیاد و سوءمصرف مواد نتیجه عوامل زیادی از جمله عوامل اجتماعی، خانوادگی و شخصیتی است. افراد مستعد و افرادی که دارای شرایط عاطفی سخت هستند بیش از دیگران در معرض اعتیاد هستند (برزوه، ۱۹۸۶، به نقل از گرگانی، ۱۳۷۸). شخصیت عاملی است که ممکن است نقش مهمی در ایجاد پیش زمینه و مستعد کردن فرد در رفتارهای مصرف مواد داشته باشد. در بعد برون گرایی، ترال (۱۹۹۴) و شر دریافتند که افراد مستعد مواد، از برون گرایی پایینی برخوردارند. اما به رغم این یافته، در تحقیقات بعدی نشان داده شد که میزان بالای برون گرایی مرتبط با مصرف الکل و مصرف مواد است. برخی مطالعات نشان داده اند که افراد دارای توافق جویی پایین، بیشتر به سمت مواد گرایش دارند (پانون، ۲۰۰۷). افراد با مسئولیت پذیری پایین و افراد روان رنجور، بیشتر درگیر رفتارهایی مانند مصرف مواد می شوند. در مقیاس گشودگی برخی تحقیقات نشان دادند که گشودگی بالا مرتبط با مصرف مواد است (شر، ۲۰۰۰).

بروزنسکی این ایده را معرفی کرد که سبک های هویتی راهبردهای شناختی اجتماعی اند که افراد در مواجهه با مسائل هویت از آنها استفاده می کنند و سه سطح استدلال شخصی را معرفی کرد: سبک اطلاعاتی، سبک هنجاری، سبک سردرگم/اجتنابی (بروزنسکی و دیگران، ۲۰۰۹).

سرانجام، افراد با جهت گیری سردرگم/اجتنابی اساسا توجه اندکی به آینده خود و پیامدهای طولانی مدت اعمالشان نشان می دهند، تصمیمات مبتنی بر هیجان اتخاذ می کنند و تمایل به تعویق انداختن اعمال و تصمیماتشان دارند که احتمال گرایش این گروه از افراد به رفتارهای ناهنجار از جمله سوءمصرف مواد بیشتر از سایر افراد می باشد (بروزنسکی، ۲۰۰۹). از نظر فروید، معتادان به مواد مخدر در مقایسه با افراد عادی در مرحله رشد دهانی تثبیت و متوقف شده اند و روانکاوی که در زمینه اعتیاد به مواد مخدر فعالیت داشت، از نوعی ارگاسم تغذیه ای و مکانیزم دفاعی در برابر هجوم ناملايمات صحبت می کند. برزوه (۱۹۸۶) معتادان را از نظر شخصیتی و روانی به معتادان با ساختار «روان ژند»، «روان پریش»، «افسرده» حال تقسیم می کند، اما به طور کلی، تقسیم بندی دیگری وجود دارد که بیشتر روان شناسان پایبند آن هستند و آن تقسیم شخصیت معتاد به «نوروتیک»، «پسیکوتیک» و «سازمان نیافته» است. معتادان «نوروتیک» خودآزار و دیگرآزارند و دارای اختلال در روابط عاطفی و خانوادگی می باشند. پسیکوتیک ها واقعیت گریز هستند. معتادانی که دارای رفتار «سازمان نیافته» هستند، قادر به برقراری ارتباط با واقعیت ها نیستند و ناکامی های